

Брюксел, 27 февруари 2026 г.
(OR. en)

6851/26

RECH 86
RELEX 296

ПРИДРУЖИТЕЛНО ПИСМО

От:	Генералния секретар на Европейската комисия, подписано от г-жа Martine DEPREZ, директор
Дата на получаване:	27 февруари 2026 г.
До:	Г-жа Thérèse BLANCHET, генерален секретар на Съвета на Европейския съюз
№ док. Ком.:	COM(2026) 96 final
Относно:	ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО СЪВЕТА И ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ Втори двугодишен доклад относно прилагането на глобалния подход към научните изследвания и иновациите за периода 2023—2025 г.

Приложено се изпраща на делегациите документ COM(2026) 96 final.

Приложение: COM(2026) 96 final

Брюксел, 27.2.2026 г.
COM(2026) 96 final

ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО СЪВЕТА И ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ

Втори двугодишен доклад относно прилагането на глобалния подход към научните изследвания и иновациите за периода 2023—2025 г.

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Съобщението относно глобалния подход към научните изследвания и иновациите (НИИ)¹ беше прието през май 2021 г. в момент, когато светът се различаваше значително от днешния. Въпреки това неговите широки цели и принципи остават валидни, като например защитата и насърчаването на основните ценности в областта на НИИ, работата за постигане на еднакви условия на конкуренция и реципрочност в международното сътрудничество в областта на НИИ, съвместното справяне с глобалните предизвикателства като изменението на климата, загубата на биологично разнообразие и глобалните здравни кризи, както и възприемането на диференциран и модулиран подход към сътрудничеството с държави и региони извън ЕС.

Международното сътрудничество в областта на НИИ води до повишаване на високите постижения и конкурентоспособността, осигуряване на достъп до международен експертен опит чрез мобилност и сътрудничество, разработване на решения по отношение на глобалните предизвикателства и насърчаване на споделените научни и технически стандарти, като по този начин се намаляват пречките пред търговията и се увеличава достъпът до потенциални пазари. То също така допринася за изграждането на политически и дипломатически капитал и за постигането на геополитическите цели на ЕС. Насърчаването му е залегнало в член 180, буква б) от Договора за функционирането на Европейския съюз.

ЕС трябва да бъде по-решителен в преследването на стратегическите си интереси в епоха на геостратегически съперничества, като същевременно засилва сътрудничеството си с единомислещи партньори². Поради това при прилагането на глобалния подход трябва да се вземат предвид както новите геополитически реалности, така и революционните промени в науката и технологиите. В отговор на тези реалности в първия двугодишен доклад относно прилагането, приет през 2023 г., бе подчертана подкрепата на ЕС за Украйна след началото на масираното незаконно нахлуване на Русия.

През последните две години ЕС предприе решителни стъпки, за да отговори на тези предизвикателства, като прие ключови инициативи, които имат за цел да се гарантира, че ЕС ще запази челното си място в областта на иновациите и че неговата система за НИИ ще остане както отворена, така и сигурна³. ЕС е и ще продължи да бъде пазител на многостранното сътрудничество, основания на правила международен ред и

¹ COM(2021) 252 final.

² https://commission.europa.eu/document/download/833e082a-0c39-4bc6-a119-e0760ebc7360_bg?filename=mission-letter-zaharieva.pdf

³ Примерите включват Стратегията за икономическа сигурност (JOIN(2023) 20 final), Препоръката на Съвета относно повишаване на сигурността на научните изследвания (C/2024/3510), съвместното съобщение *Укрепване на икономическата сигурност на ЕС* (JOIN(2025) 977 final), компаса за конкурентоспособността (COM(2025) 30 final), Стратегията за стартиращите и разрастващите се предприятия (SWD(2025) 138 final), Европейската стратегия за научноизследователски и технологични инфраструктури (COM(2025) 497 final/2), Европейската стратегия за изкуствен интелект в науката (COM(2025) 724 final), Пакта за чиста промишленост (COM(2025) 85 final) и инициативата „Изберете Европа“ (https://commission.europa.eu/topics/research-and-innovation/choose-europe_en).

основаното на факти създаване на политики — което е от решаващо значение в днешния свят за защитата на основните принципи на демокрацията, включително за по-устойчиви и силни демократични общества. Тъй като принципите и ценностите, които ЕС отстоява, са все по-застрашени в световен мащаб, ЕС трябва повече от всякога да се застъпи за академичната свобода и свободата на научните изследвания, както и за многообразието, равнопоставеността и приобщаването. Това включва насърчаване на равенството и недискриминацията на жените, както и на други групи, изложени на повишен риск от дискриминация, и гарантиране на тяхното пълноценно и ефективно участие в системите за НИИ. Тези ценности са не само морален императив, но са сред най-силните предимства на ЕС в световната надпревара за таланти.

В настоящия доклад се прави преглед на работата на Комисията по прилагането на глобалния подход към НИИ и свързаните с него заключения на Съвета⁴ след публикуването на първия двугодишен доклад относно прилагането през 2023 г.⁵ Той има за цел да се предостави моментна снимка на начина, по който ЕС отговаря на новите предизвикателства и изисквания в областта на НИИ в една все по-конкурентна и нестабилна международна среда, като по този начин защитава стратегическите си интереси.

2. ПОТВЪРЖДАВАНЕ НА АНГАЖИМЕНТА НА ЕС КЪМ МЕЖДУНАРОДНАТА ОТВОРЕНOST И ОСНОВНИТЕ ЦЕННОСТИ В ОБЛАСТТА НА НАУЧНИТЕ ИЗСЛЕДВАНИЯ И ИНОВАЦИИТЕ

Съвместно с партньори от целия свят ЕС осъществи многостранен диалог относно принципите и ценностите на международното сътрудничество в областта на НИИ, което доведе до одобряването на Изявлението от Брюксел на международна конференция на министрите през февруари 2024 г. Комисията предложи да се постави началото на следващия етап на диалога, като се разшири географският и тематичният му обхват. Комисията също така започна разработването на европейска рамка за научна дипломация, като представи доклад с експертни препоръки, изготвени съвместно от учени и дипломати. С асоциирането на Нова Зеландия, Канада, Обединеното кралство, Република Корея, Швейцария и Египет към програмата „Хоризонт Европа“ ЕС продължи успешно да създава здрави връзки в областта на НИИ с ключови партньори в чужбина.

2.1 Принципи и ценности на международното сътрудничество в областта на НИИ

След началото на многостранния диалог относно принципите и ценностите на международното сътрудничество в областта на НИИ през юли 2022 г. Комисията

⁴ 12301/21 RECH 425.

⁵ Например доклада на високо равнище *Много повече от пазар* (доклада на Лета), доклада за бъдещето на европейската конкурентоспособност (доклада на Драги), доклада *В по-голяма безопасност заедно — укрепване на гражданската и военната готовност и подготвеност на Европа* (доклада на Нийнистьо), доклада *Съгласуване, действие, ускоряване* (доклада на Ейтор).

работи тясно със своите глобални партньори, за да обсъди въпроси, свързани с високите постижения в научните изследвания, оползотворяването на знанията, сигурността на научните изследвания и равнопоставените партньорства в областта на НИИ с държавите с ниски и средни доходи. Това доведе до международна конференция на министрите, проведена по време на белгийското председателство на Съвета на ЕС през февруари 2024 г., на която беше одобрено изявление на министрите относно принципите и ценностите на международното сътрудничество в областта на НИИ, известно като Изявлението от Брюксел⁶.

Вследствие на искането в заключенията на Съвета относно глобалния подход към НИИ за разработване на европейска програма за научна дипломация⁷ и последвалото обсъждане в Съвета по конкурентоспособност през юли 2023 г. Комисията възложи на група учени и дипломати да представят конкретни препоръки за бъдеща европейска рамка за научна дипломация⁸. Препоръките, разработени от 130-те експерта по научна дипломация, в които се предлагат стратегически, оперативни и спомагателни инструменти, необходими за подпомагане на водещата роля на Европа в научната дипломация, бяха публикувани през февруари 2025 г. в експертен доклад⁹. Важен етап в този процес беше първата Европейска конференция за научна дипломация през декември 2023 г., която даде възможност на европейската общност за научна дипломация да обмисли стратегически подход¹⁰.

Комисията подкрепи целеви семинари и дискусии, включително относно научната дипломация в Средиземноморието и трансграничното управление на водите на река Нил, за да покаже стойността на научната дипломация в действие. През октомври 2025 г. беше организиран първият диалог между АС и ЕС относно научната дипломация, който доведе до признаването на научната дипломация като ново направление в политическия диалог на високо равнище в областта на науката, технологиите и иновациите между Африканския съюз и Европейския съюз. Освен това Комисията подкрепи Алианса на ЕС за научна дипломация¹¹, който обединява водещи институции по този въпрос.

През април 2024 г. ЕС подписа Декларацията на министрите на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) относно трансформиращите политики в областта на науката, технологиите и иновациите за устойчиво и приобщаващо бъдеще, с която се укрепват споделените принципи и ценности в международното сътрудничество в областта на НИИ, включително реципрочност,

⁶ Вж. https://research-and-innovation.ec.europa.eu/document/download/94d6bb42-1fe7-478c-b6b4-d0be4dfb0204_en?filename=brussels-ministerial-statement-2024-02.pdf. Република Турция одобри изявлението на министрите без приложението.

⁷ 12301/21 RECH 425.

⁸ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/news/all-research-and-innovation-news/launch-eu-science-diplomacy-working-groups-results-call-expressions-interest-published-2023-12-06_en

⁹ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/document/download/0841de12-0dd2-4459-b59c-050943c04acd_en

¹⁰ <https://eu-science-diplomacy.service-facility.eu/>

¹¹ <https://www.science-diplomacy.eu/>

прозрачност, отчетност и взаимна полза¹². ЕС е съпредседател на работната група на Г-7 за отворена наука, която допринася за международното съгласуване и сътрудничество при разработването и прилагането на политиката за отворена наука. ЕС и неговите държави членки също така предоставиха подкрепа на изложени на риск изследователи, по-специално чрез проекта SAFE¹³.

В съответствие с решението на Европейския парламент от 17 януари 2024 г. Комисията започна специално проучване за предоставяне на доказателствена база за законодателно предложение относно насърчаването и защитата на свободата на научните изследвания в ЕС, публикувано през октомври 2025 г.¹⁴ Комисията популяризира на международно равнище Европейския етичен кодекс за почтеност на научните изследвания¹⁵ и Глобалния етичен кодекс за равнопоставени научноизследователски партньорства¹⁶, продължи да организира форума на Националния съвет по етика (NEC) два пъти годишно и взе активно участие в инициативата „Доброволци в областта на научните изследвания и етиката“ (VolREthics)¹⁷. Изпълнението на критерия за допустимост по плана за равенство между половете (ПРП) в програма „Хоризонт Европа“¹⁸ е ключова стъпка за постигане на напредък по отношение на равенството между половете в областта на НИИ, включително на международно равнище.

2.2. Международното измерение на „Хоризонт Европа“

Участието в рамковата програма чрез асоцииране е най-близката форма на сътрудничество в областта на НИИ с държави извън ЕС. През юли 2023 г. Нова Зеландия стана първата държава извън региона в близост до ЕС, която се присъедини към „Хоризонт Европа“, следвана от Обединеното кралство и Канада през 2024 г. и Република Корея, Швейцария и Египет през 2025 г. Приключиха преговорите за асоцииране с Япония и започнаха проучвателни разговори с Австралия.

Стълб I на „Хоризонт Европа“ се отличава с международното си измерение, като 8,7 % от участниците идват от неасоциирани държави извън ЕС, следван от стълб II (5,5 %), стълб III (2,5 %) и накрая от действията за разширяване на участието и укрепване на европейското научноизследователско пространство (WIDERA) (2,4 %). Асоциираните държави приемат 11,8 % от участниците в стълб I, 9,7 % от участниците в стълб II, 7,8 % от участниците в стълб III и 14,8 % от участниците в действията за WIDERA¹⁹.

Действията „Мария Склодовска-Кюри“, които са компонентът на „Хоризонт Европа“ с най-силно международно измерение, са от съществено значение за създаването на международни партньорства в областта на НИИ. Сред изследователите, избрани в

¹² <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0501>

¹³ <https://saferearchers.eu/>

¹⁴ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/0ad627da-a7ed-11f0-a7c5-01aa75ed71a1/language-en>

¹⁵ <https://allea.org/code-of-conduct/>

¹⁶ <https://www.globalcodeofconduct.org/>

¹⁷ <https://www.inserm.fr/en/ethics/volrethics/>

¹⁸ Въведен с поканите за представяне на предложения със срокове от 2022 г. нататък.

¹⁹ Данни от информационното табло на „Хоризонт Европа“ към 2.7.2025 г.

рамките на стипендиите по програма „Мария Склодовска-Кюри“, 46 % са от държави извън ЕС, а именно 37 % от неасоциирани държави извън ЕС и 9 % от асоциирани държави. Действията „Мария Склодовска-Кюри“ представляват около 50 % от общото участие на организации от неасоциирани държави извън ЕС в „Хоризонт Европа“. За много държави над 50 % от общото им участие в проекти по „Хоризонт Европа“ се осъществява чрез действията „Мария Склодовска-Кюри“. През май 2025 г. беше поставено началото на ново координационно и спомагателно действие с цел укрепване на международното сътрудничество и глобалното участие в действията „Мария Склодовска-Кюри“²⁰.

За да се използва ролята им като възли за международно сътрудничество в областта на НИИ, ЕС продължава да финансира транснационалния достъп до научноизследователски инфраструктури, включително тези, управлявани от Съвместния изследователски център на Комисията²¹, също и за ползватели от неасоциирани държави извън ЕС. Освен това ЕС насърчава международния достъп в рамките на групата от висши длъжностни лица на Г-7 по въпросите на глобалните научноизследователски инфраструктури²². През 2024 г. Комисията одобри Изявлението от Бризбейн²³, в което всички заинтересовани страни в областта на научноизследователската инфраструктура се насърчават да засилят сътрудничеството в международните научноизследователски инфраструктури с цел справяне с глобалните предизвикателства. През септември 2025 г. Комисията прие Европейска стратегия за научноизследователски и технологични инфраструктури, която включва действия за укрепване на тяхното международно измерение.

3. ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА БАЛАНСА В ГЛОБАЛНИЯ ПОДХОД НА ЕС КЪМ НИИ: КЪМ ЕДНАКВИ УСЛОВИЯ НА КОНКУРЕНЦИЯ И РЕЦИПРОЧНОСТ

За да се запази международното сътрудничество в областта на НИИ отворено и сигурно, през 2024 г. ЕС прие препоръка на Съвета относно повишаване на сигурността на научните изследвания, за да се работи за еднакви условия на конкуренция в европейското научноизследователско пространство. ЕС предприе решителни стъпки за повишаване на своята устойчивост на външна намеса и принуда, като проведе оценки на технологии от критично значение, насърчи инвестициите в НИИ в тези области, ограничи достъпа до „Хоризонт Европа“ при строга необходимост и създаде нови стратегически партньорства.

Изследователите са все по-изложени на рискове за сигурността, когато си сътрудничат на международно равнище, а европейските НИИ са обект на външна намеса и

²⁰ Действия „Мария Склодовска-Кюри“ — Глобално сътрудничество: подобряване на политиката и стратегическо насърчаване (<https://msca-glopol.eu/>)

²¹ https://joint-research-centre.ec.europa.eu/tools-and-laboratories/open-access-jrc-research-infrastructures_en

²² <https://www.gsogri.org/>

²³ <https://icri2024.au/about-icri/brisbane-statement/>

манипулиране на информация, както и на потенциална злоупотреба по начини, които могат да засегнат сигурността на ЕС или да подкопаят ценностите и основните права на ЕС. С препоръката на Съвета относно повишаване на сигурността на научните изследвания²⁴, приета през май 2024 г., ЕС вече разполага със солидна основа за справяне с рисковете за сигурността, свързани с международното сътрудничество в областта на НИИ. С тази препоръка, която обхваща не само Комисията и държавите членки, но и публичните организации, финансиращи научни изследвания, и университетите, ЕС за първи път разработи общо определение на рисковете за сигурността, свързани с научните изследвания, както и общ подход към оценката на риска в областта на научните изследвания. През октомври 2025 г. Комисията организира първата водеща европейска конференция по въпросите на сигурността на научните изследвания, за да улесни обмена на най-добри практики.

Работата по сигурността на научните изследвания е част от по-широките усилия за подобряване на икономическата сигурност на ЕС²⁵. По-специално сигурността на научните изследвания следва да спомогне за предотвратяване на изтичането на технологии, а именно на нежелания трансфер на знания и технологии от критично значение чрез международно академично сътрудничество, като същевременно се запази подходът на ЕС към академична свобода и свобода на научните изследвания.

Ключова част от тази работа включва оценка на рисковете, свързани с определени подпомагащи технологии или технологии от критично значение, като изкуствен интелект (ИИ), биотехнологии, авангардни полупроводници и квантови технологии — процес, който се предприема с участието на държавите членки и на други заинтересовани страни. Въпреки че тези оценки на технологиите от критично значение излизат извън рамките на политиката за НИИ, резултатите от тази работа ще бъдат определящи и за международното сътрудничество в областта на НИИ през следващите години. Комисията работи с единомислещи държави по въпросите на икономическата сигурност, като насърчава способностите на ЕС в областта на технологиите от критично значение и въвежда различни предпазни мерки за защита на ЕС от потенциална злоупотреба с тях.

През януари 2024 г. Комисията публикува Бяла книга относно възможностите за засилване на подкрепата за научноизследователска и развойна дейност, включваща технологии с потенциал за двойна употреба²⁶. Оттогава насам няколко стратегически документа предоставиха допълнителен материал за размисъл по отношение на научноизследователската и развойната дейност с двойна употреба, в които бяха взети предвид рисковете от международното сътрудничество в областта на НИИ в зависимост от обосновката на научните изследвания и потенциала за двойна употреба²⁷.

²⁴ C/2024/3510.

²⁵ Вж. JOIN(2023) 20 final и JOIN(2025) 977 final.

²⁶ COM(2024) 27 final.

²⁷ Вж. https://research-and-innovation.ec.europa.eu/news/all-research-and-innovation-news/new-publications-dual-use-provide-strategic-input-future-eu-ri-policies-2025-06-25_en

Комисията предприе и допълнителни стъпки, за да гарантира сигурността на научните изследвания по линия на „Хоризонт Европа“, като ограничи по изключение участието в области като квантовите технологии, комуникационните мрежови технологии с ИИ, акумулаторните батерии, космическото пространство и суровините от критично значение до субекти от държавите членки и определени държави извън ЕС²⁸. В работната програма на „Хоризонт Европа“ за периода 2023—2024 г. член 22, параграф 5 от Регламента за „Хоризонт Европа“ беше приложен към 33 теми²⁹, докато в работната програма за 2025 г. той беше приложен към общо 37 теми. Въведени са допълнителни мерки, например допълнителни задължения относно използването на резултатите от научните изследвания и правото на възражение на Комисията срещу прехвърлянето на интелектуална собственост (ИС) към държави извън ЕС, които не са асоциирани към програмата³⁰.

Комисията също така реши да ограничи достъпа на неасоциирани държави извън ЕС до научни изследвания в тясна връзка с пазара, когато беше сметнено, че не са налице рамковите условия, гарантиращи еднакви условия на конкуренция в сътрудничеството в областта на НИИ³¹. Субектите, оценени като високорискови доставчици на оборудване за комуникационни мрежи, не участват в действия, свързани с разработването на технологии за комуникационни мрежи, в съответствие със съобщението от юни 2023 г. относно прилагането на инструментариума за киберсигурност на 5G технологиите³².

4. ОБЕДИНЯВАНЕ НА ГЛОБАЛНИТЕ УСИЛИЯ ЗА СЪВМЕСТНО СПРАВЯНЕ С ГЛОБАЛНИТЕ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

По отношение на екологичния преход Комисията подкрепи разработването на международна платформа за устойчивост на океана (IPOS), продължи да подкрепя Обединението за научни изследвания на Атлантическия океан (AAORIA) и прие нова съвместна пътна карта с Междуправителствената океанографска комисия на ЮНЕСКО. Тя ръководи съвместно мисията за чист водород и мисията за преобразуване на градовете в рамките на „Мисия за иновации“ и подкрепя платформи

²⁸ Член 22, параграф 5 от Регламента за „Хоризонт Европа“ дава възможност за ограничаване на участието до правни субекти, установени в държавите членки или в конкретни асоциирани държави, или в други държави извън ЕС, посочени в работната програма, за да се защитят стратегическите активи и интереси на ЕС, както и неговата независимост и сигурност. Ограничения могат да се прилагат и по отношение на субекти, установени в допустими държави, но пряко или непряко контролирани от недопустима държава или от субект, установен в недопустима държава.

²⁹ Включително измененията, одобрени през 2024 г. Освен това Съвместното предприятие за европейски високопроизводителни изчислителни технологии (EuroHPC) е използвало член 22, параграф 5 в едно действие в работната си програма за 2023 г.

³⁰ Членове 39 и 40 от Регламента за програмата „Хоризонт Европа“.

³¹ Член 22, параграф 6 от Регламента за програмата „Хоризонт Европа“ дава възможност, когато е целесъобразно и обосновано, да се добавят допълнителни критерии за допустимост, за да се вземат предвид специфичните изисквания на политиката или естеството и целите на въпросното действие.

³² C(2023) 4049 final.

за знания за екологосъобразен растеж, като същевременно продължава да участва в международни инициативи, включително инициативата на Г-20 за биоикономика.

В областта на цифровия преход Комисията развита цифрови партньорства с глобални партньори в области като ИИ, квантовите изчислителни технологии и свързаността. Тя също така подкрепи дейности в областта на световното здравеопазване, включително чрез третата програма на Партньорството за клинични изпитвания между европейските и развиващите се страни (Глобално здравеопазване EDCTP3). И накрая, Комисията насърчава иновационни дейности на международно равнище чрез Европейския съвет по иновациите (ЕСИ) и Европейския институт за иновации и технологии (ЕИТ), както и чрез оползотворяване на знанията.

4.1. Оглавяване на глобалните усилия за справедлив екологичен преход

Инвестициите в НИИ чрез „Хоризонт Европа“ спомагат за изпълнението на Парижкото споразумение, на глобалната рамка за биологичното разнообразие Кунмин—Монреал и на други международни споразумения. Тези инвестиции също така формираха дневния ред и допринесоха за работата на редица организации, свързана с взаимодействието между науката и политиката³³. Значението на участието на ЕС трябва да се разглежда и с оглед на фундаменталните промени в подхода на Съединените щати (САЩ) по отношение на изменението на климата, въпросите, свързани с околната среда, и ролята на науката в разработването на политики.

В съвместното съобщение относно програмата на ЕС за международно управление на океаните³⁴ се подчертава необходимостта от придобиване на значителни знания за океаните, за да се подкрепи устойчивото управление. При проучване за осъществимост от 2023 г. беше установено, че знанията са разпокъсани и често недостатъчни за спешно вземане на решения³⁵. В отговор на това Комисията следи работата по създаването на международната платформа за устойчивост на океана (IPOS) като нов катализиращ механизъм за информиране на лицата, отговорни за вземането на решения в публичния и частния сектор, относно устойчивото използване и опазване на океаните.

Комисията заема водеща позиция за изпълнението на декларацията от 2022 г. на Обединението за научни изследвания и иновации на Атлантическия океан (AAORIA) в подкрепа на сътрудничеството в областта на океанските научни изследвания в Атлантическия океан. Пет нови партньори (Обединеното кралство, Норвегия, Исландия, Сенегал и Гана) се присъединиха към AAORIA, чиято работа е насочена към

³³ Включително Групата за наблюдение на Земята (GEO), Междуправителствения комитет по изменението на климата (МКИК), Междуправителствената научно-политическа платформа за биоразнообразието и предлаганите от екосистемите услуги (IPBES), Международната комисия по ресурсите (IRP) и други инициативи, като например Глобалното партньорство за почвите.

³⁴ JOIN(2022) 28 final.

³⁵ Европейска комисия: генерална дирекция „Морско дело и рибарство“, *Seascope assessment — Feasibility study for the establishment of an Intergovernmental Panel for Ocean Sustainability (IPOS)*, Служба за публикации на Европейския съюз, 2023 г., <https://data.europa.eu/doi/10.2771/903406>

повишаване на устойчивостта на крайбрежните общности, координиране на наблюдението на океаните и подобряване на моделирането.

На Конференцията на ООН за океаните през 2025 г. Комисията обяви инициатива за наблюдение на океана, като подчерта значението на Глобалната система за наблюдение на океаните и ангажимента на Комисията. Европейската комисия и Междуправителствената океанографска комисия на ЮНЕСКО приеха съвместна пътна карта, за да задълбочат сътрудничеството във връзка с Десетилетието на ООН, посветено на океанологията за устойчиво развитие за периода 2021—2030 г., което допринесе за съгласуване на усилията на ЕС и ЮНЕСКО³⁶.

През 2023 г. Европейската комисия, в партньорство с Комисията на Африканския съюз, създаде стратегическата група Африка—Европа за океаните, ръководена от фондация „Африка—Европа“ с финансиране от ЕС, с цел насърчаване на научното сътрудничество между двата континента по въпроси, свързани с океаните.

В рамките на „Мисия за иновации 2.0“³⁷ Европейската комисия насърчи ускоряването на прехода към чиста енергия в съответствие с Европейския зелен пакт. Като ръководи съвместно своята мисия за чист водород³⁸, Комисията стимулира международното сътрудничество в областта на НИИ в подкрепа на растежа на световната верига за създаване на стойност в областта на чистия водород. От 2024 г. насам мисията е набелязала 101 проекта на ЕС и глобални проекта за водородни долини³⁹ в 38 държави с цел улесняване на изграждането на широкомащабни интегрирани водородни долини до 2030 г.

В рамките на мисията „Преобразуване на градовете“⁴⁰ и въз основа на мисията на ЕС „Интелигентни и неутрални по отношение на климата градове“ Комисията ръководи съвместно работата с група от амбициозни градове по света за укрепване на техните концепции за нулеви нетни емисии и ускоряване на изпълнението. От 2023 г. насам тази група се разрасна и вече обхваща 117 града в 47 държави, като подкрепата се предоставя в рамките на програмата City2City, стартирана през ноември 2025 г..

Успоредно със стратегията за Global Gateway⁴¹ ЕС помогна на държавите партньори да получат достъп до данни за околната среда чрез инициативи, насочени към укрепване на връзката между науката и политиката, включително програмата за биологично разнообразие и управление на защитените зони (БИОРАМА) и партньорството за знания за екологосъобразен растеж. Комисията също така създаде международна платформа за управление на знанията с цел обмен на информацията относно

³⁶ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/document/download/2e5f29fb-cb0c-4d0d-8840-97ce0ee9730c_en?filename=ec_rtd_roadmap-cooperation-un-decade-ocean-science.pdf

³⁷ „Мисия за иновации“ е ключов международен форум, който обединява държавите, предоставящи 90 % от публичното финансиране на иновациите в областта на енергетиката.

³⁸ <https://mission-innovation.net/missions/hydrogen/>

³⁹ <https://h2v.eu/>

⁴⁰ <https://urbantransitionsmission.org/>

⁴¹ JOIN(2021) 30 final.

стандартите, насоките и възможностите за финансиране в рамките на инициативата „Нов европейски Баухаус“⁴².

4.2. Насърчаване на цифровия преход

През юни 2025 г. Комисията прие Международната стратегия в областта на цифровите технологии за ЕС, в която се излагат вижданията на ЕС за укрепване на международното му сътрудничество в областта на цифровите технологии⁴³. Тази стратегия е съсредоточена върху повишаването на европейската конкурентоспособност, насърчаването на програма в областта на цифровите технологии за сигурността на Европа и нейните партньори и създаването на глобално цифрово управление и стандарти.

Бяха създадени цифрови партньорства с Япония, Република Корея, Сингапур и Канада⁴⁴. Те са съсредоточени върху съвместните усилия за постигане на напредък в ключови технологии като ИИ, полупроводниците, високопроизводителните изчислителни технологии, квантовите изчислителни технологии, мрежите 5G/6G, управлението на данните, стандартизацията и онлайн платформите.

От май 2023 г. насам Съветът по търговия и технологии ЕС—Индия положи основите за сътрудничество в ключови области, включително полупроводниците, цифровата публична инфраструктура, цифровите умения, ИИ, високопроизводителните изчислителни технологии и стандартизацията в областта на информационните технологии и далекосъобщенията. Съветът по търговия и технологии ЕС—САЩ отбеляза значителен напредък от създаването си през 2021 г., като постигна осезаеми резултати в областта на ИИ, квантовите технологии, стандартизацията, полупроводниците, онлайн платформите и 6G.

Цифровият алианс между ЕС и Латинска Америка и Карибския басейн (ЛАК)⁴⁵ е новаторска рамка за сътрудничество между двата региона. Проектът ЕС—ЛАК за стратегическо партньорство за провеждане на цифрови диалози в рамките на сътрудничеството в областта на НИИ (SPIDER) е съсредоточен върху приемането на приобщаващ и ориентиран към човека подход към цифровата трансформация в области, които могат да се възползват от взаимосвързаността с висок капацитет, осигурявана от инфраструктурата „Изграждане на европейската връзка с Латинска Америка“ (BELLA)⁴⁶. Инициативата за кабелни мрежи BELLA беше подкрепена от европейската мрежа GÉANT⁴⁷, която свързва научноизследователски и образователни общности в повече от 110 държави по света чрез своите партньорства, като използва собствените си сигурни оптични мрежи за свързване на доставчиците на данни в глобалната система за научни изследвания. През октомври 2025 г. беше поставено

⁴² <https://knowledge-management.new-european-bauhaus.europa.eu/>

⁴³ JOIN(2025) 140 final.

⁴⁴ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/partnerships>

⁴⁵ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_1598

⁴⁶ https://international-partnerships.ec.europa.eu/policies/programming/programmes/bella-building-europe-link-latin-america_en

⁴⁷ https://network.geant.org/international_connectivity/

началото на мрежата за високопроизводителни изчислителни технологии ЕС—ЛАК. Чрез свързването на суперкомпютрите на ЕС и ЛАК посредством BELLA учени от двата региона ще работят заедно за провеждане на симулации, анализ на големи информационни масиви и изпитване на авангардни модели за обработка с цел справяне с неотложните глобални предизвикателства — от моделирането на климата и откриването на лекарства до изкуствения интелект.

Въз основа на успеха на проекта за свързване BELLA между Европа и Латинска Америка се очаква проектът за кабелни мрежи EurAfrica Gateway да осигури устойчива подводна кабелна система по африканското крайбрежие на Атлантическия океан, като допълнително подобри свързаността в региона.

4.3. Засилване на сътрудничеството в областта на здравеопазването в световен мащаб

Стратегията на ЕС в областта на световното здравеопазване⁴⁸ беше одобрена от Европейския съвет през януари 2024 г.⁴⁹ В нея НИИ се определят като ключови фактори за по-добро здраве, по-силни здравни системи и всеобщо здравно осигуряване, заедно с цифровизацията и квалифицираната работна сила.

Комисията значително подобри готовността при пандемия от началото на пандемията от COVID-19, като съчетава способност за незабавно реагиране с дългосрочни инвестиции в готовност. Като инвестира 1,28 милиарда евро в над 121 действия в областта на научноизследователската и развойната дейност между 2022 г. и 2025 г., Комисията ускори разработването и изпитването на медицински мерки за противодействие, като повиши и устойчивостта на ЕС в случай на бъдещи пандемии.

Комисията засили координацията си със световните организации, финансиращи научни изследвания в областта на здравеопазването, например като изпълняваше функциите на съпредседател на Световното сътрудничество в областта на научните изследвания за готовност при заразни болести (GloPID-R)⁵⁰ и като подкрепи Глобалния алианс за борба с хроничните заболявания (GACD)⁵¹. Комисията също така подкрепи подготовката за нови партньорства, включително Европейския алианс за изследване на редките заболявания (ERDERA)⁵².

Съвместното предприятие „Глобално здравеопазване EDCTP3“ е третият етап от Партньорството за клинични изпитвания между европейските и развиващите се страни⁵³. През 2024 г. то финансира 74 научноизследователски проекта в областта на световното здравеопазване с общ бюджет от 254 милиона евро. В отговор на епидемията от маймунска вариола в Демократична република Конго (ДРК) през 2024 г. съвместното предприятие „Глобално здравеопазване EDCTP3“ задейства своя

⁴⁸ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/bg/ip_22_7153

⁴⁹ <https://www.consilium.europa.eu/bg/press/press-releases/2024/01/29/eu-global-health-strategy-council-approves-conclusions/>

⁵⁰ www.glopid-r.org

⁵¹ www.gacd.org

⁵² <https://erdera.org/>

⁵³ <https://www.globalhealth-edctp3.eu/>

механизъм за неотложно финансиране и отправи спешна покана за представяне на предложения, в резултат на която бяха финансирани 9 проекта на обща стойност 12,1 милиона евро, обхващащи проучвания от фази 2, 3 и 4 относно профилактиката на ваксините срещу маймунска вариола преди и след експозиция, както и стратегии за наблюдение и епидемиологични проучвания.

Комисията също така подкрепя научните изследвания в областта на здравеопазването в световен мащаб чрез сътрудничество със Световната здравна организация (СЗО) и Глобалното партньорство за научноизследователска и развойна дейност в областта на антибиотиците (GARDP), като предоставя финансиране в размер на 28 милиона евро (2022—2027 г.) с цел ускоряване на разработването на лечения за резистентни на лекарства бактериални инфекции и за актуализиране на списъците на приоритетните резистентни към антибиотици патогени. 1 милион евро от това финансиране бяха отпуснати в подкрепа на съвместната инициатива SECURE⁵⁴ на СЗО и GARDP, която има за цел да се разшири глобалният достъп до основни антибиотици за лечение на резистентни на лекарства бактериални инфекции. Комисията подкрепи разработването на лекарства срещу туберкулоза за деца и нова ваксина срещу туберкулоза в рамките на работната програмата „ЕС в подкрепа на здравето“ за 2023 г.

Комисията сключи споразумение за финансов принос със СЗО за своя план в областта на НИИ за епидемии с бюджет от 7,42 милиона евро с цел да се подкрепи разработването на безопасни и ефективни ваксини и лечения срещу филовируси (включително ебола и Марбург) и на действия за готовност за бъдещи епидемични взривове. Тази работа по готовността даде възможност за бързо провеждане на терапевтични изпитвания и клинични изпитвания на ваксини, особено по време на епидемичния взрив на ебола в Уганда през 2025 г.

И накрая, Комисията продължи да изпълнява ангажимента си към свободния обмен и достъпа чрез Световната коалиция за биоданни, като спомогна за гарантиране на устойчивостта на световните ресурси от биоданни.

4.4. Насърчаване на иновациите

ЕС е решен да се превърне в привлекателна дестинация за новосъздадени предприятия, инвеститори и предприятия от държави извън ЕС, които търсят иновативни решения и проекти за рискови клиенти. Това е една от водещите области на Новата европейска програма за иновации и на Стратегията за новосъздадените и разрастващите се предприятия⁵⁵. Чрез укрепване на международните партньорства и създаване на пътища за привличане на международни таланти и инвестиции, например чрез инициативата „Изберете Европа за наука“⁵⁶, ЕС се стреми да консолидира ролята си на водещ център за иновации и предприемачество, който стимулира устойчивото развитие и конкурентоспособността в световен мащаб.

⁵⁴ <https://gardp.org/secure/>

⁵⁵ SWD(2025) 138 final.

⁵⁶ https://commission.europa.eu/topics/research-and-innovation/choose-europe_en

През 2025 г. съветът на Европейския съвет по иновациите (ЕСИ) препоръча на ЕСИ да разработи международна стратегия за засилване на глобалното му въздействие и за подпомагане на разрастването на новосъздадени и разрастващи се европейски предприятия в международен план. Препоръката е вниманието да бъде съсредоточено върху четири основни приоритета: 1) насърчаване на международните дейности; 2) привличане на международни инвеститори и предприятия; 3) заемане на водеща позиция в развитието на идеи; и 4) привличане на международни таланти. Основните цели са да се подпомогнат бенефициерите на ЕСИ да се развият в глобален мащаб, като същевременно запазят централите си в Европа, да се привличат новатори в областта на наукоемките технологии в Европа и да се развива сътрудничество с международни инвеститори, които се интересуват от дружествата на ЕСИ.

През март 2024 г. Комисията прие две препоръки в подкрепа на препоръката на Съвета относно ръководните принципи за оползотворяването на знанията⁵⁷, а именно относно кодексите на практиките за съвместно създаване между промишлеността и академичните среди⁵⁸ и за гражданско участие⁵⁹. Повече от 150 стратегии и практики, разработени в ЕС и извън него, могат да бъдат намерени в хранилището на Платформата на ЕС за оползотворяване на знанията, което е от значение и за международните партньори⁶⁰.

5. МОДУЛИРАНЕ НА СЪТРУДНИЧЕСТВОТО С ПРИОРИТЕТНИ ДЪРЖАВИ И РЕГИОНИ

Геополитическите събития през последните години засегнаха сътрудничеството на ЕС в областта на НИИ с други държави. В съседните на ЕС държави динамиката се дължи на асоциирането на Обединеното кралство и Швейцария, както и на държавите кандидатки към програмата „Хоризонт Европа“. Участието в „Хоризонт Европа“ чрез асоцииране също така укрепи отношенията на ЕС в областта на НИИ с големите промишлени икономики в чужбина. И накрая, вниманието отново беше насочено към Африка, Латинска Америка и Карибския басейн, както и към Асоциацията на народите от Югоизточна Азия (АСЕАН), като бяха разработени важни регионални инициативи. В двустранния контекст се разглеждат конкретни области от интерес за ЕС и партньорските държави, например чрез конструктивно сътрудничество с Китай.

5.1. Интегриране на сътрудничеството в рамките на съседните на ЕС държави

Обединеното кралство стана асоциирана държава към „Хоризонт Европа“ на 1 януари 2024 г., с което изпрати силно послание за запазване на общите си интереси с ЕС. През

⁵⁷ Препоръка (ЕС) 2022/2415 на Съвета.

⁵⁸ Препоръка (ЕС) 2024/774 на Комисията.

⁵⁹ Препоръка (ЕС) 2024/736 на Комисията. Кодексите на практиките, приети през 2024 г., са продължение на инициативата за кодексите на практиките, приети през 2023 г., при управлението на интелектуалните активи и за стандартизация.

⁶⁰ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/research-area/industrial-research-and-innovation/eu-valorisation-policy/knowledge-valorisation-platform_en

2024 г. Обединеното кралство постигна особено добри резултати по поканите за представяне на предложения на Европейския научноизследователски съвет (ЕНС), като беше най-големият бенефициер на обявените през юли 2024 г. безвъзмездни средства за проверка на концепцията и един от най-големите бенефициери на първоначалните безвъзмездни средства, обявени през септември 2024 г. и отбеляза увеличение с 56 % на безвъзмездните средства за консолидатори, обявени през декември 2024 г., в сравнение с предходната година. Обединеното кралство беше също така най-големият бенефициер на безвъзмездни средства по линия на действията „Мария Склодовска-Кюри“ през 2024 г.

Участието на Швейцария, дългогодишен партньор на ЕС в областта на НИИ и активен участник в миналото при асоциирането ѝ към предишни рамкови програми в областта на НИИ, намаля през първите години на „Хоризонт Европа“, тъй като държавата не беше асоциирана. С асоциирането ѝ, влязло в сила на 1 януари 2025 г., швейцарските изследователи и субекти отново могат да участват в покани за представяне на предложения по програмата.

Системите за НИИ на държавите от Европейската асоциация за свободна търговия (ЕАСТ) Норвегия и Исландия са тясно свързани с тези на ЕС, както и промишлените вериги за създаване на стойност и академичните мрежи. По-специално Норвегия допринася значително за високите постижения на рамковите програми в областта на НИИ.

Участието на партньори от Западните Балкани в рамковите програми на ЕС в областта на НИИ се увеличи значително и достигна най-високото си равнище в програмата „Хоризонт Европа“. Усилията в областта на НИИ се увеличават, по-специално чрез програмата за иновации за Западните Балкани⁶¹, подкрепата за ориентирани към технологиите научноизследователски инфраструктури и по-нататъшната интеграция на региона в европейското научноизследователско пространство.

В държавите от Източното партньорство⁶² с подкрепата на ЕС беше осъществяван редовен мониторинг на изпълнението на петте приоритета за НИИ, определени в работния документ на службите на Комисията от 2021 г.⁶³ По линия на механизма за подкрепа в областта на политиките по програма „Хоризонт“ на молдовските⁶⁴ и украинските⁶⁵ органи беше предоставена експертна подкрепа за разработването на реформи на политиката в областта на НИИ. Въпреки трудната геополитическа и икономическа ситуация в региона и петте държави успяха да осъществят правителствени реформи, да приемат и да започнат изпълнението на национални

⁶¹ <https://westernbalkans-infohub.eu/wp-content/uploads/2024/10/a-western-balkans-agenda-on-innovation-research-education-KI0221615ENN-1.pdf>

⁶² Армения, Азербайджан, Грузия, Република Молдова и Украйна.

⁶³ SWD(2021) 186 final.

⁶⁴ <https://projects.research-and-innovation.ec.europa.eu/en/statistics/policy-support-facility/psf-country/support-moldova-reforms-public-rd-sector>

⁶⁵ <https://projects.research-and-innovation.ec.europa.eu/en/statistics/policy-support-facility/psf-country/support-ukraine-research-infrastructures-policies>

научни стратегии и да увеличат участието си в „Хоризонт Европа“ в сравнение с „Хоризонт 2020“.

Комисията се съсредоточи върху създаването на специални мерки за подкрепа на Украйна⁶⁶ и улесни участието на Украйна в поканите за представяне на предложения по „Хоризонт Европа“ и програмата на Евратом за научни изследвания и обучение. Например чрез специалната схема за стипендии MSCA4Ukraine се подкрепят разселени изследователи от Украйна, като им се дава възможност да продължат научноизследователските си дейности в ЕС. В съответствие с комюникето на министрите на науката и технологиите от Г-7 от 2024 г. ЕС създаде международна коалиция за научни изследвания, наука и иновации в Украйна, заедно с Украйна, италианското председателство на Г-7 и ЮНЕСКО, за да се реализира потенциалът на НИИ за възстановяването и реконструкцията на Украйна. Същата цел, приложена към ориентираното към климата възстановяване в градска среда, се преследва с новата инициатива SUN4Ukraine⁶⁷ на мисията на ЕС „Интелигентни и неутрални по отношение на климата градове“.

През 2022 г. Съюзът за Средиземноморието и ЕС разработиха и приеха на министерско равнище пътни карти за НИИ в областта на здравеопазването, изменението на климата и енергията от възобновяеми източници, в които се определят приоритетите за сътрудничество и икономическо развитие. Средиземноморската инициатива, стартирана в работната програма на „Хоризонт Европа“ за периода 2023—2024 г. и продължена през 2025 г., допринася за изпълнението на тези пътни карти и доведе до увеличаване на съвместните научни изследвания между ЕС и Средиземноморието с около 60 %⁶⁸. Партньорството за научни изследвания и иновации в Средиземноморския регион (PRIMA)⁶⁹ също допринася за тези усилия в областта на селското стопанство и водите, като беше удължено през април 2024 г. с още три години (2025—2027 г.). Като нова водеща инициатива на ЕС за засилване на сътрудничеството с южните съседи Пактът за Средиземноморието, приет през октомври 2025 г.⁷⁰, е възможност за преосмисляне на научното сътрудничество чрез създаване на съвместни средиземноморски центрове за НИИ, насърчаване на мобилността на изследователите, подкрепа за създаването на център за научна дипломация и постигане на напредък в действията в областта на синята икономика. Той стана факт след приемането на съвместното съобщение относно стратегическия подход на Европейския съюз към Черноморския регион през май 2025 г.⁷¹

⁶⁶ На уебсайта ERA4Ukraine (<https://euraxess.ec.europa.eu/ukraine>) е направен преглед на всички действия на ЕС и национални действия, включително MSCA4Ukraine, предложенията за работа на ЕИС и схемата за стипендии JRC—EUI (Европейски университетски институт).

⁶⁷ <https://www.sun4ukraine.eu/>

⁶⁸ Работна програма на „Хоризонт Европа“ за периода 2023—2024 г.: 37 теми с общ бюджет от 320 милиона евро.

⁶⁹ <https://prima-med.org/>

⁷⁰ JOIN(2025) 26 final.

⁷¹ JOIN(2025) 135 final.

5.2. Засилване на сътрудничеството с индустриализирани трети държави и с бързо развиващи се икономики

До януари 2025 г. отношенията със Съединените щати в областта на НИИ се развиваха положително с увеличаването на сътрудничеството в различни области, успешното подновяване на Споразумението между ЕС и САЩ в областта на науката и технологиите, подписването на съвместно изявление за определяне на всеобхватна програма за сътрудничество в областта на НИИ и активното участие на субекти от САЩ в програмата „Хоризонт Европа“. Промяната в позицията на новата Администрация на президента на САЩ по отношение на научната политика, в която вече не се отдава приоритет на разходите за научни изследвания в ключови за ЕС области като климат, околна среда, чиста енергия или инфекциозни болести, и оттеглянето от няколко многостранни инициативи в областта на НИИ подложиха на натиск трансатлантическия диалог и сътрудничество за НИИ. За да се защитят интересите на ЕС, в рамките на „Хоризонт Европа“ бяха разработени действия за засилване на подкрепата на ЕС за платформи за многостранно сътрудничество, по-специално в областта на наблюдението на океаните, климата и суверенитета на данните. По отношение на наборите от данни действията включват: i) разработване на рамки за суверенитет на данните, ii) прилагане на стабилно управление на риска за достъп до критични данни и iii) привличане на национално финансиране в подкрепа на достъпа до скъпоструващи цифрови услуги. Тъй като САЩ все още са естествен партньор на ЕС по отношение на НИИ, ЕС се стреми да поддържа отворени каналите за комуникация с федералните партньори в областта на НИИ в САЩ с цел преоценка на общите приоритети и възобновяване на динамичното сътрудничество.

Що се отнася до Китай, все още липсва напредък в обсъжданията на съвместната пътна карта за бъдещето на сътрудничеството между ЕС и Китай в областта на науката, технологиите и иновациите, по-специално по отношение на рамковите условия, свързани с иновациите⁷², като същевременно е постигнат значителен напредък по рамковите условия за сътрудничество в областта на научните изследвания⁷³. Сътрудничеството между ЕС и Китай за НИИ е съсредоточено върху две водещи научноизследователски инициативи, свързани с храните, селското стопанство и биорешенията (FAB), както и с изменението на климата и биологичното разнообразие (CCB), където сътрудничеството е от взаимна полза⁷⁴. Въпреки това, предвид гореизложеното и значителните опасения относно използването на интелектуалната собственост, създадена в рамките на „Хоризонт Европа“, китайските

⁷² Те включват права върху интелектуалната собственост, изследвания в преднормативната фаза, оценка на съответствието и стандартизация, достъп до държавни поръчки и справедливи и прозрачни регулаторни рамки.

⁷³ Сред тях са отворената наука, етиката и почтеността в научните изследвания, мобилността на изследователите и равенството между половете в областта на НИИ.

⁷⁴ Работната програма на „Хоризонт Европа“ за периода 2023—2024 г. включваше седем действия с общ бюджет от 86 милиона евро, съфинансирани от ЕС и Китай.

субекти вече не могат да участват в никоя от иновационните дейности по програмата⁷⁵. Комисията активизира усилията за координация с държавите членки с цел съгласуване на подходите чрез Мрежата на ЕС за обмен на знания в областта на НИИ за Китай (EU-KNOC) и инвестира над 13 милиона евро в разширяване на знанията за съвременния Китай в области като политика, общество, икономика и търговия, наука и технологии, както и климат.

Като се има предвид много силният ѝ капацитет в областта на науката, технологиите и иновациите, асоциирането на Република Корея към програмата „Хоризонт Европа“ през 2025 г. разкри множество възможности за по-широко и по-систематично сътрудничество между ЕС и Корея в областта на НИИ в сфери като цифрови технологии, нанотехнологии или спътникова навигация, както и чиста енергия, климат, океани и околна среда, научни изследвания и здравеопазване. Същото се очаква и по отношение на Япония след успешното приключване на преговорите за участието ѝ в програми на Съюза и асоциирането ѝ към „Хоризонт Европа“, в допълнение към текущото сътрудничество в областта на авангардните материали. Асоциирането на Нова Зеландия към програмата „Хоризонт Европа“ на свой ред доведе до почти утрояване на броя на подписаните пакети за безвъзмездни средства от 2022 до 2024 г.

На 3 юли 2024 г. беше подписано споразумението за асоцииране на Канада към стълб II на „Хоризонт Европа“, което даде възможност на канадските изследователи и организации да участват в тази част от програмата при равни условия с партньорите си от ЕС. Това вече доведе до над 100 канадски участия в проекти по „Хоризонт Европа“. Очаква се тази цифра да нарасне значително, тъй като много предложения за проекти с канадско участие са в процес на оценяване или са на етап подготовка на споразумението за предоставяне на безвъзмездни средства.

Сътрудничеството с Индия набра скорост от създаването на Съвета по търговия и технологии ЕС—Индия (СТТ ЕС—Индия)⁷⁶, насочен към цифровите и екологичните технологии и технологиите за чиста енергия. На втората среща на министрите от СТТ ЕС—Индия в Ню Делхи през февруари 2025 г. беше постигнато съгласие за по-нататъшно технологично сътрудничество със съвместни финансови инвестиции в съвместни научни изследвания в областта на замърсяването на морската среда, преобразуването на отпадъците във водород от възобновяеми източници и технологии за рециклиране на акумулаторни батерии за електрически превозни средства. Ще се отдели по-голямо внимание също така на подпомагането на сътрудничеството между новосъздадени предприятия от Индия и ЕС. В съвместното съобщение относно нова стратегическа програма ЕС—Индия технологиите и иновациите се определят като основен стълб на бъдещото сътрудничество между ЕС и Индия⁷⁷. Двустранното споразумение за научно и технологично сътрудничество между ЕС и Индия също беше подновено до 2030 г.

⁷⁵ Иновационните дейности са действия с висока степен на технологично развитие и по-голяма близост до пазара.

⁷⁶ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/bg/IP_23_596

⁷⁷ JOIN(2025) 50 final.

Отношенията с Бразилия са особено стабилни в областта на технологиите за екологичен преход, като например интегрираните биорафинерии и технологиите за слънчева енергия, както и в областта на биологичното разнообразие, морските изследвания, екосистемните/природосъобразните подходи към устойчивите градове, устойчивостта и здравето. Комисията допринесе за програмата на бразилското председателство на Г-20, като спомогна да се гарантира приемането на стратегията на Г-20 за насърчаване на отвореното сътрудничество в областта на иновациите, препоръките на Г-20 относно многообразието, справедливостта, приобщаването и достъпността в областта на науката, технологиите и иновациите и десетте водещи принципа на Глобалната инициатива за биоикономика.

За укрепените отношения между ЕС и Южна Африка свидетелстват резултатите от срещата на върха през 2025 г. и началото на първото партньорство за чиста търговия и инвестиции, както и изключителното участие на Южна Африка в програмата „Хоризонт Европа“, която е първата сред африканските държави както по отношение на обема на безвъзмездните средства, така и по отношение на броя на проектите. Южна Африка играе водеща роля в изпълнението на програмата за иновации АС—ЕС чрез съфинансиране на няколко инициативи за сътрудничество в областта на НИИ, като например дългосрочното съвместно партньорство между АС и ЕС за научни изследвания и иновации в областта на устойчивата енергия (LEAP-SE). През 2025 г. ЕС работи в тясно сътрудничество с южноафриканското председателство на Г-20 в подкрепа на приемането на препоръките на Г-20 за научна ангажираност.

5.3. Задълбочаване на партньорствата на ЕС с Африка, Латинска Америка и Карибския басейн и Югоизточна Азия

Комисията изпълни ангажимента си за засилване на подкрепата за сътрудничеството с Африка в областта на НИИ, като през 2023 г. разработи и прие програмата за иновации АС—ЕС заедно с Комисията на Африканския съюз и държавите членки. С програмата за иновации АС—ЕС се създава нова рамка за внедряване на резултатите от научните изследвания, насочени към общественото здраве и екологичния и цифровия преход, в подкрепа на работните места и растежа чрез споделяне на технологии и експертен опит⁷⁸. Инициативите за Африка в рамките на програмата „Хоризонт Европа“ допринесоха за увеличаване на сътрудничеството между изследователите от двата региона средно с 40 % годишно⁷⁹. Партньорството между АС и ЕС за НИИ в областта на продоволствената и хранителната сигурност и устойчивото селско стопанство обединява над 70 организации от Африка и Европа, финансиращи научни изследвания. В рамките на инвестиционния пакет ЕС—Африка по линия на Global Gateway програмата за космическо партньорство Африка—ЕС е подкрепена от инвестиции в размер на 100 милиона евро, насочени към разработване на космически услуги, насърчаващи по-специално използването на „Коперник“ за усъвършенстване на

⁷⁸ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/system/files/2023-07/ec_rtd_au-eu-innovation-agenda-final-version.pdf

⁷⁹ Работна програма на „Хоризонт Европа“ за периода 2023—2024 г.: 30 теми с общ бюджет от 300 милиона евро.

системите за ранно предупреждение за опасни метеорологични явления и на знанията за изменението на климата, укрепване на институционалното сътрудничество между ЕС и Африка и подкрепа за способностите на космическата промишленост. Програмата „Регионални центрове за високи постижения (RCoEs) за екологичния преход“ на стойност 80 милиона евро е насочена към подпомагане на генерирането и управлението на знания чрез по-добро изготвяне, достъп и споделяне на данни. Въз основа на пилотната фаза на програмата „Африканска научноизследователска инициатива за високи научни постижения“ (ARISE), изпълнявана от Африканската академия на науките, беше обявена подкрепа също в размер на 25 милиона евро за втора фаза, което доведе до допълнителни ангажименти от страна на държавите — членки на АС. По случай 15-ата годишнина от диалога на високо равнище между АС и ЕС относно политиката в областта на науката, технологиите и иновациите през октомври 2025 г. беше организирана поредица от събития, включително семинар относно ИИ в науката в рамките на сътрудничеството между Африка и Европа, диалога между АС и ЕС относно научната дипломация, панаир на иновациите, организиран в партньорство със Съюза за Средиземноморието, и среща на висшите служители на АС и ЕС в областта на НИИ.

Сътрудничеството с Общността на латиноамериканските и карибските държави (CELAC) получи нов тласък с първата среща на министрите от ЕС и CELAC по въпросите на научните изследвания и иновациите (НИИ), проведена в Брюксел през септември 2025 г. На това заседание министрите от ЕС и CELAC одобриха декларация на министрите и нова програма за сътрудничество между ЕС и CELAC във връзка с НИИ, като създадоха три работни групи в областта на i) здравеопазването, ii) изменението на климата, устойчивостта на околната среда и енергийния преход и iii) ИИ в науката, допълващи съществуващата работна група за научноизследователската инфраструктура. Всяка група ще разработи оперативни пътни карти, в които се определят приоритетите, дейностите и резултатите за сътрудничеството между двата региона във въпросната приоритетна област. През октомври 2023 г. беше поставено началото на инициативата за сътрудничество в областта на иновациите между ЕС и ЛАК с цел създаване и функциониране на мрежа от съществуващи инкубатори и ускорители за новосъздадени предприятия и структуриране на присъствието на държавите — членки на ЕС, в иновациите в региона на ЛАК. В Карибския регион започна работата по действие във връзка с водораслите Sargassum в рамките на инвестиционната програма на Global Gateway (GGIA), с което към сътрудничеството на ЕС за развитие беше добавено измерение, свързано с НИИ.

Конкурентоспособността и сигурността на ЕС са тясно свързани с Асоциацията на народите от Югоизточна Азия (АСЕАН), което налага ЕС да засили сътрудничеството си с региона в областта на НИИ. Сътрудничеството е съсредоточено върху екологичните технологии, цифровата трансформация, иновациите в здравеопазването и споделянето на опит в регионалната интеграция (научноизследователски инфраструктури, мобилност на талантите, трансфер на технологии). В рамките на диалога между АСЕАН и ЕС в областта на науката, технологиите и иновациите бяха

набелязани допълнителни области на сътрудничество: иновации/новосъздадени предприятия, научна дипломация и равенство между половете в областта на НИИ.

6. ЗАКЛЮЧЕНИЯ

След приемането през 2021 г. на глобалния подход към НИИ настъпиха значителни непредвидени външни събития, като агресивната война на Русия срещу Украйна, ескалиращия конфликт в Близкия изток, фундаменталните промени в политиките на САЩ по отношение на науката, изменението на климата, околната среда или здравето, както и коренните промени в прилагането на революционни технологии като ИИ. Тези събития оказват дълбоко въздействие върху глобалната картина в областта на НИИ и налагат ЕС да стане много по-категоричен в защитата на своите политически и икономически интереси и отстояването на ценностите си в световен мащаб. Ролята на радетел за академична свобода, свобода на научните изследвания и равенство между половете е от основно значение за амбицията на ЕС да привлече най-добрите научни таланти, подкрепена от инициативата „Изберете Европа за наука“.

ЕС отговори на тези предизвикателства, например като прие препоръката на Съвета относно повишаване на сигурността на научните изследвания, разработи европейска рамка за научна дипломация, установи многостранен диалог относно принципите и ценностите в международното сътрудничество в областта на НИИ и асоциира ключови глобални партньори към програмата „Хоризонт Европа“, като същевременно създаде еднакви условия на конкуренция и реципрочност, по-специално с Китай. Запазвайки ангажимента си към Европейския зелен пакт, ЕС пренасочи приоритетите си към прехода към чиста енергия и укрепването на конкурентоспособността на ЕС, със специално внимание също така към отбраната и двойната употреба.

Поставянето на НИИ в центъра на конкурентоспособността на ЕС означава те да бъдат поставени и в центъра на външната дейност на ЕС. ЕС трябва да покаже образцово лидерство в използването на НИИ за постигане на мир и многостранно сътрудничество и за изпълнение на целите на ООН за устойчиво развитие до 2030 г., включително чрез борба с изменението на климата и загубата на биологично разнообразие. В този нов контекст принципите на откритост и сигурност, изложени в глобалния подход към НИИ, остават валидни. В някои области са необходими допълнителни промени и корекции. Те включват области, свързани със създаването на еднакви условия на конкуренция и реципрочност в международното сътрудничество в областта на НИИ, като се вземат предвид тематични приоритети като конкурентоспособността и по-голямо внимание върху новосъздадените и разрастващите се предприятия, както и променящите се географски приоритети. Това е от решаващо значение, за да се гарантира, че ЕС защитава интересите си и запазва водещата си позиция в областта на НИИ, като същевременно остава надежден партньор, на който останалата част от света може да разчита.